

Ulf Lindahl
Region Ytterstad
Park- och gatubyrån
Telefon: 508 260 24

ANSÖKAN UR MILJÖMILJARDEN

Utveckling av Hästa gård, på Järva friområde, som bas för ekologisk/pedagogisk hävd av friområdet

Bakgrund

Järva friområde är en del av Igelbäcksdalen som sträcker sig från Edsviken till Säbysjön. Järva friområde utgör Stockholms del av Järvafältet som är en av regionens gröna kilar. Järvafältets uråldriga kulturlandskap bär spår av mänsklig verksamhet från bronsåldern och är odlat sedan järnåldern. Under vikingatiden var dalen en viktig segel- och handelsled.

Hästa gård, som ligger på friområdet söder om Akalla, sköter sedan slutet av 90-talet västra delen av friområdet som ekologiskt kravanslutet jordbruk. Gården, som drivs av 4H, håller på att utvecklas till en av friområdets mötesplatser dit allmänheten gärna kommer och där det jordbruksanknutna föreningslivet är välutvecklat.

Den östra delen av friområdet, dvs mellan Granby och Kymlingelänken sköts inte alls. Landskapet här, mellan Rinkeby och Kista, håller på att växa igen, spåren av det ålderdomliga kulturlandskapet försvinner, landskapet blir förslummat och otillgängligt för de människor som bor i grannskapet .

Mål

Målet med de föreslagna åtgärderna är att återskapa och hävda hela friområdet som ett levande kulturlandskap och göra det tillgängligt för människor samt gynna den kulturberoende biologiska mångfalden. Hävden av området skall ej öka nettotillskottet, jämfört med idag, av växthusgaser till atmosfären. Energianvändningen minimeras.

Föreslagna åtgärder

Den enda till buds stående realistiska möjligheten är att östra delen av friområdet betas, vilket också i ett agrarhistoriskt perspektiv är den riktiga åtgärden. Det synes helt orealistiskt att hävda området genom traditionell extensiv parkskötsel.

När det gäller val av djurslag har befunnits att utegångsnöt är det bästa alternativet. Avgörande för vilket djurslag man skall ha är markernas beteskvalitet, djurens godmodighet mot människor samt djurens förmåga att inte låta sig stressas av t.ex. hundar. Den gamla skotska rasen Highland cattle har bedömts som den bästa rasen. Dessa djur nöjer sig med tämligen

mediåker beteskvalitet, betar även sly och är, trots sitt respektingivande utseende, mycket beskedliga. Lösspringande hundar torde inte göra sig besvär med att försöka hetsa dessa djur.

Hävden av området kräver ca 100 djur. För att hysa denna besättning måste Hästa gård kompletteras med bl.a. stallbyggander och gödselanläggning. Se Bilaga! Nya stall behövs såväl för befintliga får som för de nya utegångsdjuren (highland cattle). Utöver detta tillkommer uppsättning av stängsel, grindar och tillgänglighetsanpassade stängselgenomgångar. För de människor som känner sig osäkra inför betesdjuren och ej vill beträda beteshagarna erbjuds möjligheten att se djuren och uppleva beteslandskapet från befintliga och nya tillgänglighetsanpassade gång- och cykelvägar över friområdet.

Huvudmannskap

Gatu- och fastighetskontoret är huvudman för betesdriften genom arrendatorn 4H på Hästa gård. Arrendatorn ansvarar för djurens omvårdnad (har djur redan idag) och tillser att betetrycket blir lagom, att stängslen fungerar och att beteslandskapet i övrigt hålls i ett vårdat skick. Förvaltningsansvaret för ekonomibyggnader, befintliga och nya, överföres till den nybildade fastighetsförvaltningen

Förväntat resultat

Östra delen av området har fått en renässans som hävdar jordbrukslandskap där igenväxningen förhindrats och där området blivit attraktivt för människor. Den betesgynnade örtfloran har åter fått fäste. ”Den glömda” delen av friområdet har fått ett markant lyft.

Hästa gård har fått förutsättningar att utveckla sin ”från ax till limpa”-pedagogik och kunnat göra verksamheten mer tillgänglig för människor t.ex. kan barngrupper tas emot på våren vid lamningen. Idag inryms en liten fårbesättning tillfälligt i den befintliga ladan som ej är anpassad för att ta emot besök.

Kostnader

Drift

Verksamheten regleras ekonomiskt i det utökade arrendeavtal som tecknas med 4H.

Investering

Kostnaden för byggnader och stängsel uppskattas till 12 mnkr enligt följande uppskattade fördelning:

- * Lösdriftslada: 4,1 mnkr
- * Fårhus med personalutrymmen: 2,7 mnkr
- * Maskinhall: 1,6 mnkr
- * Stängsel, stängselgenomgångar: 1,1 mnkr
- * Hårdgjorda ytor i anslutning till nya ekonomibyggnader: 1,2 mnkr
- * Gödselplatta: 1,3 mnkr

I ett vidare perspektiv kan, i detta sammanhang, sättas likhetstecken mellan

god ekonomi och god ekologi. De föreslagna investeringarna kommer att ge sitt bidrag till uppfyllandet av stadens portalmålsättning om det uthålliga samhället.

Tidplan

Förutsätter nämndbeslut.

Projektering: Kvartal 1-3 2005

Entreprenadupphandling och byggande: Kvartal 3-4 2005, 1-4 2006, 1-4 2007

Stängseluppsättning kan ske under kvartalen 3-4 2005.

Kostnadsfördelning: 4 mnkr 2005, 4 mnkr 2006, 4 mnkr 2007

Kostnad för egen tid

Projektledning. 10% av heltid under 2,5 år. $1,5 \times 40\,000 = 60\,000$. 30 månader $\times 60\,000 = 1\,800\,000$:- . 10% av detta är $180\,000$:-

Beloppet är redan inräknat i ansökan.

Projektet i relation till Miljöprogrammet och växthusgasprogrammet

Två av miljöprogrammets miljömål om hållbar energianvändning och ekologisk planering och skötsel är direkt applicerbara på urvecklingsprojektet för Hästa gård. Även Stockholm stads inriktningsmål om att göra Stockholm till en ekologiskt hållbar storstad är direkt applicerbart på projektet.

Kravjordbruket innebär i sig en positiv miljöeffekt när det gäller energianvändning, ekologisk hållbarhet och minskade växthusgaser eftersom varken konstgödsel eller kemiska bekämpningsmedel används. Att beta området istället för att sköta ytorna med traditionell parkskötsel med hjälp av dieseldrivna slaghacksekipage stämmer givetvis bättre med stadens övergripande målsättning om den uthålliga staden. Växthusgasutsläppen minskar, den biologiska mångfalden ökar och energianvändning i form av fossilbränsledrivna fordon minskar.

Projektets påverkan på framtida kostnader och kostnadseffektivitet

Beteshävderna kommer att vara en del av 4H:s verksamhet och inte innebära några driftkostnader för staden. Det affärsmässiga förhållandet mellan staden och arrendatorn regleras i ett utökat arrendeavtal.

Projektets pådrivande roll

Det pedagogiska kravjordbruket har en viktig pådrivande roll när det gäller människors insikter om sambanden mellan jordbruksproduktion och miljön. Ett ekologiskt inriktat jordbruk kan ses som en förutsättning för ett ekologiskt hållbart samhälle.

Integrationen mellan Rinkeby och Kista kan underlättas genom att en ”kultiverad länk” skapas över fältet mellan dessa bostadsområden.

Uppföljning, dokumentation, erfarenhetspridning

Kontroll av betestryck, återväxt, etablering av betesgynnade örter och djurens välbefinnande kommer att ske i samarbete med arrendatorn. Någon form av dokumentation kan övervägas.

Risk

Inga speciella risker synes behäftade med projektet. Speciell uppmärksamhet måste dock finnas när det gäller människors användning av området och människornas förhållande till djuren.